

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 7882/2021
06.04.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Добриле Страјина, председника већа, Гордане Комненић и Драгане Миросављевић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Анкица Мишков, адвокат из ..., против тужених ББ из ..., ВВ из ..., које заступа Милан Пешић, адвокат из ... и ГГ из ..., чији је пуномоћник Чедомир Простран, адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговора и заложне изјаве, одлучујући о ревизији тужене ГГ изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 2295/20 од 26.02.2021. године, у седници већа одржаној 06.04.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужене ГГ изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 2295/20 од 26.02.2021. године у делу у коме је укинута првостепена пресуда и пресуђено усвајањем тужбеног захтева.

Образложење

Пресудом Основног суда у Сомбору П 1807/19 од 20.07.2020. године, ставом првим изреке, примарни тужбени захтев тужиоца којим је тражено да се утврди да је апсолутно ништав Уговор о зајму од 06.10.2011. године, закључен између ББ као зајмопримца и ВВ као зајмодавца, као и да је апсолутно ништава заложна изјава ББ Ов. .../... од 06.10.2011. године, те да се обавезују тужени да трпе да се на основу ове пресуде изврши брисање забележбе од 19.10.2011. године, као и да је апсолутно ништав Уговор о поклону закључен између ББ као поклодавца и ћерке му ГГ као поклонопримца Ов.бр. .../... од 09.04.2013. године, те да тужени трпе да се на основу ове пресуде изврши пренос права приватне својине на земљишту и права приватне својине на зградама у 1/1 део са ГГ на ББ и брисање права доживотног плодуюживања и обавезе тужени да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка, је одбијен. Ставом другим изреке, евентуални тужбени захтев којим је тражено да се утврди да је привидан и да не производи правно дејство Уговор о зајму од 06.10.2011. године закључен између ББ као зајмопримца и ВВ као зајмодавца, те да је привидна и да не производи правно дејство заложна изјава ББ Ов. .../... од 06.10.2011. године и обавезу тужени да трпе да се на основу ове пресуде изврши брисање забележбе од 19.10.2011. године, као и да се утврди да је привидан и да не производи правно дејство уговор о поклону закључен између ББ као поклонодавца и ћерке му ГГ као поклонопримца Ов.број .../... од 09.04.2013. године и да тужени трпе да се на основу ове пресуде изврши пренос права приватне својине на земљишту и права приватне својине на зградама у 1/1 део са ГГ на ББ, те брисање права доживотног плодуюживања, као и

накнаду трошкова парничног поступка је одбијен. Ставом трећим изреке, обавезан је тужилац да туженима ББ и ВВ накнади трошкове парничног поступка у износу од 85.500,00 динара. Ставом четвртим изреке, обавезан је тужилац да туженој ГГ накнади трошкове парничног поступка у износу од 30.000,00 динара.

Апелациони суд у Новом Саду је пресудом Гж 2295/20 од 26.02.2021. године, жалбу тужиоца усвојио, првостепену пресуду укинуо и пресудио: примарни тужбени захтев је усвојен и утврђено да су апсолутно ништави Уговор о зајму од 06.10.2011. године, закључен између ББ као зајмопримца и ВВ као зајмодавца и заложна изјава ББ Ов. .../... од 06.10.2011. године, па су обавезани тужени да трпе да се на основу ове пресуде, а путем РГЗ СКН Оцаци у листу непокретности број ... КО ... на непокретностима наведеним у изреци изврши брисање забележбе од 19.10.2011. године, која гласи: „На основу заложне изјаве Ов. .../... од 06.10.2011. године и уговора о зајму уписује се заложно право хипотека првог реда по Закону о хипотеци на целим непокретностима у власништву ББ из ... ради обезбеђења наплате дуга у износу од 25.000,00 еура са роком враћања најкасније до 31.12.2030. године са каматом на девизну штедњу на орочена средства до годину дана. За место плаћања одрђено је место пребивалишта повериоца ВВ (ДД) ...,“. Утврђено је да је апсолутно ништав уговор о поклону закључен између ББ као поклонодавца и ћерке му ГГ као поклонопримца Ов број .../... од 09.04.2013. године, те су тужени дужни трпети да се на основу ове пресуде, а путем РГЗ СКН Оцаци у листу непокретности број ... КО ... на непокретностима из изреке изврши пренос права приватне својине на земљишту и зградама у 1/1 делова са имена ГГ на име ББ, те брисање права доживотног плодоуживања уписаног на основу уговора о поклону Ов. број .../... од 09.04.2013. године у корист ББ. Ставом другим изреке, обавезани су тужени ББ, ГГ и ВВ да тужиоцу АА солидарно накнаде трошкове првостепеног поступка у износу од 76.200,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности пресуде па до исплате, као и трошкове жалбеног поступка у износу од 31.300,00 динара. Одбијен је захтев тужиоца за досуђење законске затезне камате на трошкове првостепеног поступка, за период од дана доношења првостепене пресуде па до дана извршности пресуде. Одбијен је захтев тужених за досуђењем трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена ГГ је, због погрешне примене материјалног права изјавила ревизију предвиђену чланом 404. ЗПП, ради разматрања правних питања од општег интереса и уједначавања судске праксе.

О ревизији тужене није одлучено на основу члана 404. ЗПП, јер је ревизија дозвољена у смислу члана 403. став 2. тачка 3. тог закона.

Одлучујући о изјављеној ревизији, на основу члана 408. Закона о парничном поступку, Врховни касациони суд је нашао да ревизија тужене ГГ није основана.

У спроведеном поступку није учињена битне повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац АА и тужени ББ се познају дужи низ година, јер су обојица радила у ПП „ЂЂ“ из ... и то тужилац као ..., а тужени као Били су у добрим односима и у 1999. години, када је тужилац добио од таште одређену суму новца, договорили су се да тужилац од ПП „ЂЂ“ купи 150.000 комада

цигле, али да то буде на име ББ, јер тужилац није желео да се као ... појави као купац у својој фирми. Цигла никада није испоручена, па су се договорили да туже задругу, с тим да се као купац појави тужени ББ, јер је на његово име цигла и купљена. Тако је тужени ББ дана 24.10.2007. године поднео тужбу против ПП „ЂЂ“ и пресудом због пропуштања П 342/07 од 11.12.2007. године обавезан је ПП „ЂЂ“ да исплати износ од 270.180,00 динара, са законском затезном каматом почев од 15.10.1999. године и трошковима спора од 17.900,00 динара. Ради извршења ове пресуде тужени ББ је као извршни поверилац поднео Основном суду у Сомбору – Судској јединици у Оџацима предлог за дозволу извршења 01.03.2011. године, па је тај суд дана 08.03.2011. године донео решење о извршењу И 320/11. Како извршни дужник ПП „ЂЂ“ није изјавио приговор, НБС је дана 12.04.2011. године са рачуна извршног дужника извршила исплату извршном повериоцу по решењу И 320/11 у износу од 5.153.537,28 динара. У овом извршном поступку, тужилац АА је дана 11.04.2011. године поднео приговор трећег лица у коме је навео да се ради о његовом потраживању, након чега је упућен на покретање парничног поступка ради утврђења да је извршење недопуштено. Тужилац је против ББ и ПП „ЂЂ“ дана 16.09.2009. године поднео тужбу ради исплате износа од 270.180,00 динара са законском затезном каматом почев од 15.10.1999. године па до исплате, наводећи да се ради о његовим средствима које је дао за куповину цигле. Пресудом П 1992/15 од 19.05.2016. године тужбени захтев АА је делимично усвојен и тужени ББ обавезан да му на име стеченог без основа исплати износ од 270.180,00 динара, са каматом од 15.10.1999. године па до исплате и трошкове поступка у износу од 216.710,80 динара док је у односу на туженог ПП „ЂЂ“ тужбени захтев одбијен. Током трајања парнице, усвојена је привремена мера и туженом ББ забрањено отуђење и оптерећење непокретности уписаних у ЛН ... КО ..., које решење је укинута, па је на предлог туженог решењем од 05.10.2011. године одређено брисање забране оптерећења и отуђења наведених парцела. Тужени ББ је уговором о поклону Ов број .../... од 09.04.2013. године све своје непокретности које су предмет тужбеног захтева поклонио ћерки ГГ, овде туженој, и као власник непокретности уписана је ГГ, док је у корист поклонодавца уписано право доживотног плодуживања на овим непокретностима. У Г листу о теретима је такође за све парцеле уписана забележба следеће садржине: „На основу заложне изјаве Ов .../... од 06.10.2011. године и уговора о зајму уписује се заложно право хипотека првог реда по Закону о хипотеци на целим непокретностима у власништву ББ из ... ради обезбеђења наплате дуга у износу од 25.000 евра са роком враћања најкасније до 31.12.2030. године са каматом на девизну штедњу на орочена средства до годину дана. За место плаћања је одређено место пребивалишта повериоца ВВ (ДД) ...,“. Према Уверењу РГЗ СКН Оџаци од 16.05.2018. године тужени ББ нема уписаних непокретности на подручју Општине Оџаци, а према изјави само туженог он не поседује више никакву имовину.

Првостепени суд је одбио основни и евентуални тужбени захтев уз закључак да је побуда за закључење уговора о зајму и заложне изјаве обезбеђивање средстава за школовање и лечење кћерке ББ, а поклон је учињен у време када је тужена ГГ засновала ванбрачну заједницу, па како је зајмодавац и раније давао новац на зајам то ово представља логичну побуду која је за суд прихватљива. Тужилац није успео да докаже другачије побуде за закључење уговора и заложне изјаве које би довеле до закључка да се ради о уговору са недопуштеним основом. У односу на евентуални тужбени захтев за утврђење ништавости закључује да је тужбени захтев неоснован, јер је чланом 66. став 1. ЗОО за привидне уговоре прописана другачија санкција и то да је такав уговор без дејства, међу уговорним странама, дакле *inter partes*, а супротно садржини тужбеног тражења.

Другостепени суд је отворио расправу, укинуо првостепену пресуду и усвојио примарни тужбени захтев. Прихватајући исказ тужиоца у целисти, јер је у свему сагласан писменој документацији и пресуди П 1992/15, закључио је да су уговор о зајму и заложна изјава ништави правни послови сходно члану 52. Закона о облигационим односима, који немају свој основ у закону, јер позајмице није ни било, па ни потребе да се она обезбеђује хипотеком. У конкретном случају основ давања заложне изјаве и заснивања хипотеке није било обезбеђење враћања датог износа новца, већ спречавање намарења дуга који је тужени ББ већ имао према тужиоцу АА, што представља недопуштен основ. Доследност потраживања тужиоца према туженом ББ није настала правноснажношћу пресуде, већ сходно члану 324. став 2. ЗОО када је тужилац позвао туженог ББ да измири своју обавезу, а то је најкасније подношењем тужбе у предмету П 1992/15 дана 16.09.2009. године. Недопуштеност основа постоји и код касније закљученог уговора о поклону, који није учињен са мотивом добродиног располагања, већ у циљу избегавања наведене обавезе, а последица ништавости наведених уговора и заложне изјаве је брисање уписа извршених на основу њих. Навод тужених да нема места подношењу тужбе за утврђење ништавости уговора уколико закон предвиђа другу санкцију, а то је губитак правног дејства уговора и то само према повериоцу и у мери којој је потребно за намарење потраживања у року из члана 285. ЗОО, другостепени суд није прихватио јер се не може ускратити право повериоцу да, у случају да је одлучујућа побуда за закључење уговора била намера дужника да се поверилац осујети у наплати потраживања, тражи утврђење ништавости таквог уговора у смислу члана 52. и 53. ЗОО.

Код овако утврђеног чињеничног стања, правилно је другостепени суд применио материјално право када је усвојио примарни тужбени захтев из разлога које као правилне прихвата и ревизијски суд.

Одредбом члана 52. Закона о облигационим односима прописано је да ако основ не постоји или је недопуштен, уговор је ништав.

Одредбом члана 53. став 2. Закона о облигационим односима прописано је да ако је недопуштена побуда битно утицала на одлуку једног уговарача да закључи уговор и ако је то други уговарач знао или морао знати, уговор ће бити без дејства. Ставом 3. истог члана прописано је да уговор без накнаде нема правно дејство и кад други уговарач није знао да је недопуштена побуда битно утицала на одлуку његовог сауговарача.

Кауза је један од битних услова за настанак пуноважног уговора. Основ уговора пружа правно објашњење због чега је уговор закључен и којим су разлозима уговарачи били подстакнути на његово закључење. Стога, свака уговорна обавеза мора имати допуштен основ, а непостојање основа или недопуштен основ има за последицу ништавост правног посла. Код добродиних уговора у њихов основ улазе и побуде (мотиви) због којих је такав уговор закључен. У конкретном случају, основ давања заложне изјаве и заснивање хипотеке није било обезбеђење враћања датог износа новца, већ спречавање намарења дуга који је тужени ББ већ имао према тужиоцу, што представља недопуштен основ. Стога је правилан закључак другостепеног суда да недопуштен основ према члану 52. ЗОО повлачи за собом ништавост уговора о зајму, а последично ништавост заложне изјаве као и уговора о поклону, а могућност тражења

да се утврди ништавост уговора није временски ограничена сходно члану 110. ЗОО и на њу се може позивати свако заинтересовано лице сходно члану 109. истог закона.

Наводи ревидента да Закон о облигационим односима познаје два института заштите повериоца од незаконитих радњи дужника и то један у одредбама члана 103. став 1, а други у одредби члана 280. ЗОО, те да се у конкретном случају ради о побијању правних радњи дужника и да стога закључивање другостепеног суда нема ни чињенично ни правно утемељење, нису основани. У чињеничним наводима тужбе тужилац указује на ништавост правних послова, да је намера за закључење спорних правних послова била инспирисана побудама које су недопуштене са становишта правних и моралних норми и управо у односу на постојање основа и допуштености основа на основу утврђене чињеничне грађе утврђена је ништавост наведених правних послова. Тужилац је заинтересовано лице које има правни интерес да тражи утврђење ништавости уговора о зајму, заложних изјава и уговора о поклону, а његово право на утврђење ништавости не може да буде онемогућено чињеницом могућности подношења паулијанске тужбе из члана 280. до 285. ЗОО.

На основу изложеног из члана 414. ЗПП одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Добрила Страјина, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић